

Turvaa lasten arkeen

Vantaan Korson sosiaaliasemalla turvataan lasten arkea ratkaisukeskeisellä työtavalla, johon on yhdistetty lapsia uhkaavien riskien arviointi.

Turvaa arkeen -menetelmä perustuu australialaisen **Andrew Turnellin** ja **Steve Edwardsin** yhdessä yli sadan sosiaalityöntekijän kanssa kehittämään Signs of Safety -nimiseen lastensuojelumenetelmään. Suomeen menetelmän on tuonut ratkaisukeskeisten menetelmien kouluttaja **Peter Sundman**.

Signs of Safety -menetelmän nimeä ei ole käännetty suomeksi, mutta Sundmanin mielestä sen voisi kääntää vaikkapa tasapainoiseksi riskien hallinnaksi. Korson sosiaaliasemalla menetelmästä käytetään nimeä ”Turvaa arkeen”, mikä kuvaa työskentelyn tavoitetta.

”Lastensuojeluun on perinteisesti otettu menetelmiä psykologiasta tai perheterapiasta. Signs of Safety -menetelmä on siitä hyvä, että se on kehitetty sosiaalityössä ja kehittäjinä ovat olleet sosiaalityöntekijät”, Peter Sundman kertoo.

Voimavaralähtöisesti tai asiakaskeisistä työskenneltäessä on tähän asti ollut riskinä, että asiat eivät sujukaan niin kuin on suunniteltu. Turnellin menetelmässä epäonnistumisen riskien arviointi on otettu mukaan voimavara- ja ratkaisukeskeiseen työskentelyyn. Lisäksi menetelmän tärkeä osa on sosiaalityön ammatillinen ja paikallinen asiantuntemus.

Englantilaisessa ja amerikkalaisessa sosiaalityössä riskien hallinta on ollut 1980- ja 90-lukujen ”iso juttu”, koska viranomaiset eivät ole pystyneet suojelemaan lapsia perinteisillä toimintamuodoilla edes huostanottojen jälkeen. Riskien huomaaminen on sosiaalityössä ja erityisesti ehkäisevässä sosiaalityössä aina ollut mukana hiljaisena tietona, ’huolena’, mutta nyt riskejä on ryhdytty käsittelemään avoimesti ja ne on otettu esille perheiden ja yhteistyökumppanien kanssa.

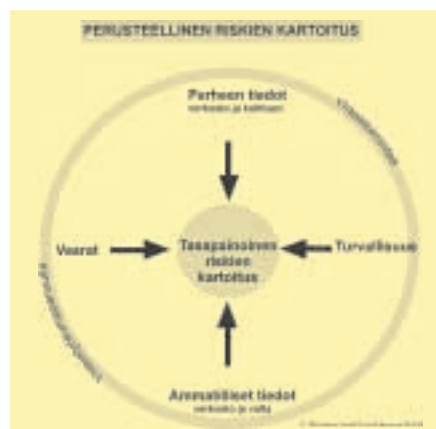
Koulutuksesta käytäntöön

Korsossa Turvaa arkeen -menetelmä otettiin käyttöön syksyllä 2001 vuoden kestä-

vänä hankkeena. Hanketta konsultoi Stakesin FinSocin kehittämispäällikkö **Riitta Haverinen** ja tutkija **Tuija Lindqvist**, ja se sai avustusta Työsuojelurahastolta. Ennen menetelmän käyttöönottoa sosiaalityöntekijät saivat koulutusta sekä ratkaisukeskeisen menetelmän käytössä että Signs of Safety -menetelmästä. Sosiaalityöntekijät kävivät myös Tukholmassa Andrew Turnellin koulutuksessa.

Koulutus on jatkunut koko hankkeen ajan. Peter Sundman on toiminut hankkeen kouluttajana, konsulttina ja työnohjaajana. Hän on kehittänyt yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa menetelmää Suomen oloihin sopivaksi. Parhailtaan Korsossa tehdään käsikirjaa, jotta hankkeesta kertynyttä oppia voidaan siirtää uusille työntekijöille. Menetelmästä saatuja kokemuksia myös arvioidaan useammalla eri tavalla.

Sosiaalityön esimies **Maarit Sulavuori** ja johtavat sosiaalityöntekijät **Silja Parkko** ja **Mervi Vihersalo** kertovat projektin alussa sovittun, että jokainen 13:sta sosiaalityöntekijästä aloittaa uuden menetelmän käytön ainakin yhden asiakasperheen kanssa. Osa otti kuitenkin menetelmän heti käyttöön useiden asiakasperheiden kanssa, osa arastelee edelleen menetelmän käyttämistä.

Asiakkaat mukaan huolen arviointiin

Lastensuojelussa lähdetään yleensä liikkeelle huolesta. Esimerkiksi Stakesin Palmuke-hankkeessa huoli ilmaistaan seitsemällä huolen vyöhykkeellä, lähinnä työntekijöiden kesken. Turvaa arkeen -menetelmässä huolen arviointiin otetaan mukaan vanhemmat ja muut lapsen ympärillä olevat aikuiset. Yhdessä määritellään turvatekijät, riskit sekä niistä nousevat tulokset ja johtopäätökset.

”Ratkaisu- ja voimavarakeskeisessä työtavassa onkin tärkeää, että vanhempien tavoitteet saadaan esille ja otetaan tosissaan”, Peter Sundman tähdentää.

Huolet konkretisoidaan: mikä on konkreettinen asia, josta ollaan huolissaan, mikä on huolissaan, mitä pitää tehdä.

”Kun asioista puhutaan konkreettisesti, niin ainakin vanhemmat lapset pystyvät esittämään myös oman näkemyksensä”, Maarit Sulavuori huomauttaa.

Peter Sundman uskoo, että vanhempien, ja miksei työntekijöidenkin, ahdistusta vähentää, kun he tietävät konkreettisesti, mitä heidän pitää tehdä. Hän kertoo tapauksesta, jossa vanhemmat päätyivät riskien arvioimiskeskustelun jälkeen itse johtopäätökseen, että he eivät pysty hoitamaan lasta, vaan antoivat lapsen sijaishoitoon. Sitä ennen he eivät olleet suostuneet minkäänlaiseen yhteistyöhön tai avun vastaanottamiseen.

Lomake huolen arviointiin

Turvaa arkeen -menetelmän tärkein työväline on arviointilomake. Korson sosiaalityöntekijät ovat yhdessä Peter Sundmanin kanssa kehittäneet lomaketta. Siihen kirjataan niin huolenaiheet, turvatekijät kuin tavoitteet ja keinotkin.

Kun perhe on kutsuttu lastensuojeluilmoituksen perusteella tapaamiseen, työ etenee esimerkiksi niin, että tapaamisen aluksi kirjataan fläppitaululle tai lomakkeelle vierekkäin asiat, jotka huolestuttavat per-

PETER SUNDMAN

Turvaa arkeen -menetelmä antaa uusia palikoita Korson sosiaaliaseman lastensuojelutyöhön. Vasemmalta sosiaalityön esimies Maarit Sulavuori, johtavat sosiaalityöntekijät Silja Parkko ja Mervi Vihersalo sekä konsultti Peter Sundman.

hettä ja sosiaalityöntekijöitä. Sitten kirjataan rinnakkain myös ne asiat, jotka sosiaalityöntekijöiden ja vanhempien mielestä ovat hyvin.

”Työskentelyssä on parasta, kun päästään työskentelemään ns. puhtaalta pöydältä, mutta joskus on hyvä valmistautua etukäteen. Koska keskustelu vanhemman kanssa on helpompaa, kun keskustelun voi aloittaa konkreettisesta asiasta, kirjasin viimeksi meidän huolenaiheemme ja muutostavoitteet valmiiksi fläppitaululle jo ennen perheen tapaamista”, Mervi Vihersalo kertoo.

”Korson alueella huolen aiheena on useimmiten se, että vanhemmat lyövät laimin lasten hoidon päihteiden käytön vuoksi. Se on tosiasia, josta olemme saaneet ilmoituksen. Aloitamme keskustelun siitä, että lapsi ei saa säännöllisesti ruokaa tai häntä ei laiteta ajoissa nukkumaan tai hänet on jätetty yksin kotiin, emme juomista.”

Samassa yhteydessä otetaan esille asiat, joista vanhemmat ovat huolehtineet eli turvatekijät. Vanhemmat ovat hankkineet ruokaa kotiin tai pyytäneet naapuria katsomaan lapsia. Sekä työntekijät että vanhemmat arvioivat asteikolla 1-10 (lapset ovat tosi vaarassa – lapset ovat täysin turvassa) lasten turvallisuuden. Työntekijät kirjaavat myös lomakkeeseen, mistä he tietävät, että lapsilla on riittävän turvallista.

Lomakkeelle kirjataan myös yhdessä sovitut tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi sekä miten niiden toteutumista seurataan. Myös se kirjataan, missä asioissa perhe on onnistunut.

Maarit Sulavuori korostaa, että asioiden

kirjaaminen auttaa vanhempia hahmottamaan asiat paremmin ja työntekijöitä puhumaan asioista niiden oikeilla nimillä. Kun asiat on kirjattu, vanhempien ja sosiaalityöntekijöiden on helppo palata asioihin seuraavalla tapaamiskerralla, täsmentää ja täydentää niitä. Keskustelu asioista etenee vaiheittain.

Silja Parkon mukaan arviointilomake ei ole mikään taikasauva, jolla kaikki asiat selviävät kerralla, mutta sen avulla voi vähitellen luoda luottamuksellisen suhteen asiakkaan kanssa.

Tavoitteet asetetaan yhdessä

Turvaa arkeen -menetelmä vaatii sosiaalityöntekijöiltä ammattitaitoa sekä tavoitteiden asettelussa että tavoitteiden saavuttamisen seurannassa.

Tavoitteiden asettelussa pitää tuntea asiakkaan voimavarat. Mitä näissä olosuhteissa vanhemmalta voi vaatia? Mikä on normaalia, mikä ei? Normaaliuden rajojen asettamisessa on tärkeää, että sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus keskustella asioista paitsi vanhempien myös muiden, esimerkiksi työparin ja esimiesten kanssa sekä työnhajauksessa ja tiimissä ja ehkä vielä jonkun ulkopuolisen asiantuntijankin kanssa. Tällä tavalla paikallinen ammatillinen asiantuntemus saadaan esille.

Arkielämästä on löydettävä mittareita sille, kehittyvätkö asiat parempaan päin ja tavoitteiden suuntaan. Muutoksen suunnasta lapsen arjessa on saatavissa tietoa koulusta, päiväkodista, neuvolasta, sukulaisilta tai lapsilta itseltään.

Mervi Vihersalon mukaan suurin osa

asiakkaista on oikeasti mukana tavoitteiden asettamisessa, eivät vain miellyttääkseen sosiaalityöntekijää tai päästäkseen tilanteesta nopeasti pois. Eri asiakasryhmistä huumeiden käyttäjät sitoutuvat tavoitteisiin heikoimmin.

Peter Sundmanin mukaan sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden tavoitteet ovat yleensä samansuuntaisia, mutta niissä voi olla painotuseroja. Vanhemman mielestä synnä lasten väsymykseen koulussa voi olla ahdas asunto, sosiaalityöntekijän mielestä se, että lapsia ei laiteta ajoissa nukkumaan. Vaikka painotuksista ei ollakaan yhtä mieltä, tavoitteista ja niiden saavuttamisen keinoista voidaan päästä kompromisseihin. Voidaan sopia, että sosiaalityöntekijä auttaa tilavamman asunnon hankkimisessa ja asiakas huolehtii siitä, että lapset laitetaan ajoissa nukkumaan.

Kysymykset tehtävä uudella tavalla

Turvaa arkeen -menetelmä ei vaadi töiden uudelleen järjestelyä ainakaan alkuvaiheessa. Kun asiakkaiden ääni tulee paremmin kuuluviin, saattaa kuitenkin syntyä paineita toimenpiteiden ja palveluiden muuttamiseksi paremmin asiakkaiden tarpeita vastaaviksi.

”Käsitlemme asiakkaiden kanssa samoja asioita kuin ennenkin, mutta nyt emme juutu niin helposti kuin aiemmin juupas-eipäs -keskusteluun siitä, juoko vanhempi liikaa. Tämä on avoimempi tapa tuoda asiat esille ja päästä puhumaan oikeista asioista. Olennaisinta ja myös vaikeinta on oppia tekemään kysymyksiä eri tavalla kuin ennen”, Silja Parkko ja Mervi Vihersalo kertovat.

”Kun vanhempia ei syllistetä, heillä ei ole tarvetta salata tai kaunistella asioita, vaan he voivat puhua niistä rehellisesti ja lähtevät tosissaan miettimään, mitkä asiat voisivat auttaa heitä pitämään paremmin huolta lapsistaan. He voivat itsekin tulla johtopäätökseen, että heidän pitää vähentää juomistaan.”

”Menetelmä tuntuu niin toimivalta, että toivon muidenkin innostuvan ottamaan sen käyttöön”, Peter Sundman sanoo.

Silja Parkko ja Mervi Vihersalo keuhuvat Korson toimistoa ja houkuttelevat menetelmästä kiinnostuneita sosiaalityöntekijöitä hakeutumaan töihin Korson sosiaaliasemalle. Hakuun on lähiaikoina tulossa useampiakin sijaisuuksia.

Merja Moilanen